

תוכן עניינים

מבוא	3
האינטרסים המתנגשים	3
נקודת האיזון בדין הקיים	6
הדין הפלילי	6
הדין האזרחי	7
ההסדרה הראויה	8
סיכום	9
רשימה ביבליוגרפית	10

מבוא

רשת האינטרנט מעניקה אפשרות לביצוע פרסומים מגוונים בקלות רבה, ואף מעודדת אותם. במסגרת השימוש באינטרנט, זוכים לצאת לאוויר העולם פרסומים רבים אשר לולא הפלטפורמות השונות שמעניק האינטרנט לא היו זוכות לכך, ולמצער, לא היו זוכות לתפוצה רחבה כל כך. הקלות היחסית, שבה יכול אדם בלחיצת כפתור להגיע לתפוצה רחבה מאוד של אנשים בכל העולם, מעוררת שאלות משפטיות חשובות ועקרוניות, ונדמה כי מערכת החוק והמשפט נאלצות לתת מענה במהירות רבה להתפתחות המטאורית של מגוון הפעולות שניתן לבצע ברשת ולסוגיות משפטיות חדשניות, שלא היה להן אח ורע בעידן שטרם פרוץ האינטרנט.

בין יתר הסוגיות הדורשות התייחסות משפטית, קיימת הסוגיה של חשיפת שמות גולשים אנונימיים ברשת. רשת האינטרנט מהווה כר פורה לפרסומים שונים הנעשים במסווה האנונימיות, ותוך הסתרת פרטי האישיים של הגולש, וברי כי לנוכח התגברות השימוש באינטרנט והגדלת מגוון הפלטפורמות שבהם יכולים גולשים לעשות שימוש, שומה על המשפט הישראלי להתמודד עם סוגיה זו.

במאמר זה נבקש לבחון את סוגיית חשיפת פרטי גולשים אנונימיים החשודים בביצוע פרסומים העולים לכדי עבירות פליליות. חשיפה זו הינה חיונית על מנת לאפשר למשטרה ולמערכת המשפט למצות את הדין עם עבריינים ברשת, המסתתרים תחת מסווה האנונימיות, ולמנוע את קיומן של תופעות פסולות. שאלה זו הינה משמעותית ועקרונית ביותר, ונוגעת ליחס הראוי שאותו יש להעניק לרשת האינטרנט ולשימושים הנעשים בו. ההנחה הרווחת הינה כי פגיעה בחופש השימוש באינטרנט על ידי המדינה, מעיד על ערכיה הדמוקרטיות של המדינה. כידוע, מדינות נחשלות בהן קיים שלטון דיקטטורי נוהגות לחסום אתרים המנוגדים לערכים אותם מנסה להנחיל השלטון ולצמצם את מגוון השימושים באינטרנט, בעוד שבמדינות דמוקרטיות מפותחות נעשים מאמצים לאפשר שימוש חופשי ברשת. יחד עם זאת, ברי כי במדינה בה קיים שלטון חוק לא ניתן לאפשר שימוש פרוץ לגמרי ברשת אשר במסגרתו מתבצעות עבירות פליליות, וקיים צורך במציאת נקודת האיזון בין הרצון לאפשר שימוש חופשי באינטרנט לבין הרצון להגן על בטחון המדינה ואזרחיה ולמנוע את ביצוען של עבירות פליליות.

יודגש, כי במסגרת המאמר איננו מבקשים לדון בשאלות מהותיות מתחום דיני העונשין, ובשאלות של החלת איסורים פליליים על שימושים באינטרנט. הדיון במאמר זה עוסק בפרסומים כאלו אשר לגביהם נצא מנקודת הנחה כי הם אכן מהווים עבירה פלילית, ויתמקד בקושי ה"טכני" הכרוך בחשיפת פרטיהם של הגולשים האנונימיים על מנת לפעול כנגדם.

אין אנו מתיימרים במסגרת מצומצמת זו לנסח את הדין הראוי, כי אם לעמוד על הגישה העקרונית הקיימת במשפט הישראלי בסוגיה זו, ולהסיק מסקנות כלליות באשר לפיתוח חקיקתי בעתיד.

האינטרסים המתנגשים

התפתחותה של רשת האינטרנט, המקיפה כמעט כל תחום בחיינו, והתגברות היקף השימוש בה, מעמידה את הצורך בהתמודדות עם שימושים ופרסומים שליליים ברשת. פרסומים אלו עלולים לעלות לכדי עוולה

תקציר זה כפוף לתקנון אתר Grade.co.il ויחולו עליו התנאים הכתובים שם. העושה שימוש במסמך, לרבות קריאתו, מקבל על עצמו ללא סייגים את כל התנאים הקבועים בתקנון. מעבר לכך, אין להעתיק, לשכפל, לשנות, להפיץ, לפרסם, לשדר, להציג בפומבי, להעמיד לרשות הציבור, למסור או למכור לצד שלישי או לעשות שימוש מסחרי כלשהו במסמך זה ו/או כל חלק ממנו.

אזרחית המקימה לנפגע מהפרסום עילה לתביעה אזרחית, ואף עלולה לעלות לכדי עבירות פליליות מהחמורות ביותר. בין יתר העבירות המבוצעות בהקשר של פרסומים באינטרנט, ניתן למצוא פרסומים העולים לכדי הסתה, פרסום תועבה וכדומה, ובהקשר של שימושים פסולים ניתן למצוא הימורים בלתי חוקיים, סחר ב"שוק השחור" ועוד.

מערכת אכיפת החוק הנדרשת להתמודד עם פשע מקוון, מוצאת את עצמה לעיתים אל מול שאלות משפטיות שאינן פשוטות כלל ועיקר. מלבד הקושי המהותי הצף לעיתים קרובות שבהחלת העבירות הפליליות הקיימות על פעולות המבוצעות באינטרנט, נדרשת מערכת אכיפת החוק להתמודד עם קשיים טכניים הכרוכים באיתור פרטי הגולש אשר פרסם את הפרסום הפלילי (להלן: "המפיץ"), אשר במקרים רבים אינם גלויים לכל.

כידוע, אחד מהמאפיינים הבולטים של הפרסומים הנעשים ברשת, הוא האפשרות של המפיץ בחלק ניכר מהמקרים, להיותר בצל האנונימיות. אתרים רבים מציעים לגולשים מגוון אפשרויות לפרסם את דבריהם באופן שבו הגולש איננו נדרש לחשוף את פרטיו האישיים בפני כל, והוא רשאי להשתמש בכינוי שיבחר אשר איננו מרמז על זהותו. יחד עם זאת, במקרים רבים דורשות חברות וספקיות האינטרנט מהמפיץ למסור את פרטיו האישיים, לעיתים במסגרת הרשמה ראשונית לאתר, ושומרות מידע זה לעצמן תוך התחייבות שלא לפרסם פרטים אלו. אנונימיות זאת מעוררת קושי בפני גורמי האכיפה באיתור המפיץ האנונימי, אף במקרים בהם ברור לכל כי הפרסום עולה לכדי עבירה פלילית, ואף במקרים בהם המשך הותרת הפרסום עלול לגרום לפגיעה מתמשכת.

הזכות לאנונימיות הוכרה בפסיקה הישראלית כזכות יסוד. בתי המשפט גזרו את המעמד החוקתי של הזכות לאנונימיות כפועל יוצא משתי זכויות יסוד מוכרות במשפטנו:

הראשונה, היא זכות היסוד בדבר חופש הביטוי. חופש הביטוי אמנם איננו מעוגן במפורש בחוקי היסוד, אך הוא הוכר כזכות יסוד זמן רב בטרם נחקקו חוקי היסוד. בפרשת קול העם נאמר עליו כי הוא "התנאי המוקדם למימוש של כמעט כל החירויות האחרות"¹, ובפסיקה אחרת נאמר עליו כי "בלי חופש ביטוי אין דמוקרטיה"². כיום, לאחר חקיקתו של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו³, מקובל לומר כי חופש הביטוי נגזר במישרין מזכותו של האדם לכבוד, וכי הוא כלול בעקרונות חוק היסוד אף מבלי שעוגן בו במפורש⁴.

בפסה"ד בעניין מור⁵ נדונה שאלת מעמדה של הזכות לאנונימיות בהקשר של חופש הביטוי, ונקבע כי מלבד הזכות לפרסם דברים שונים במסגרת חופש הביטוי, הרי שחופש הביטוי כולל בתוכו אף את

¹ בג"צ 73/53 חברת "קול העם" בע"מ נ' שר הפנים, פ"ד ז (1973). 871.

² בג"צ 14/86 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא (1) (1987). 421.

³ חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, תשנ"ב-1992. (להלן: "חוק היסוד").

⁴ ראה: ע"א 4463/94 גולן נ' שרות בתי הסוהר, פ"ד נ (4) (1996). 136.

⁵ רע"א 4447/07 רמי מור נ' ברק אי. טי. סי. [1995] החברה לשירותי בזק בינלאומיים בע"מ, (פורסם בנבו, 25.3.10). (להלן: "פרשת מור").